

۱۰/۱۱۲۴۴

دکترین امنیت انسانی

تحلیل مؤلفه‌ها

تالیف

دکتر حامد خانی

مدرس دانشگاه

۱۳۹۸

سرشناسه	خانی، حامد، ۱۳۶۲-
عنوان و نام پدیدآور	دکترین امنیت انسانی: تحلیل مؤلفه‌ها/ نویسنده حامد خانی.
مشخصات نشر	تهران: هزار رنگ، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۲۳۴ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۸۴۷-۵۷-۱
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
موضوع	امنیت انسانی
موضوع	Human security:
رده بندی کنگره	۵۷۱JC:
رده بندی دی‌سی	۳۲۳:
شماره کتابشناسی ملی	۵۸۵۸۰۱۹:

انتشارات مرکز اورنگ

دکترین امنیت انسانی

تحلیل مؤلفه‌ها

تألیف: دکتر حامد خانی

ناشر: هزار رنگ

ناظر فنی: حسین رسولی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۳۵ هزار تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۴۷-۵۷-۱

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

تلفن: ۶۶۹۷۳۹۶۰ کتابفروشی رسولی (چراغ دانش سابق)

پیشگفتار

امروزه امنیت انسانی از واژه های است که همواره مورد استفاده نهادهای سازمان ملل، نهادهای کمک رسان به توسعه ملی و سازمان های غیردولتی ملی و بین المللی قرار می گیرد. برنامه توسعه سازمان ملل؛ یکی از پیشگامان این موضوع بوده و معتقد است که مفهوم امنیت از تأکید انحصاری بر امنیت ملی، باید به سمت تأکیدی فراتر از امنیت مردم تغییر کند. به عبارت ساده تر می بایست از امنیت به وسیله تسلیحات دفاعی به سمت امنیت از طریق توسعه انسانی و از امنیت مرزی به سمت امنیت غذا، کار و محیط زیست و... حرکت نمود. اگرچه امنیت از طریق تسلیحات دفاعی و امنیت مرزی همچنان دارای اهمیت است، لکن رء سرزنی امنیت به امنیت دفاعی و مرزی خلاصه نمی شود و می بایست مؤلف های دید بر امنیت انسانی را مورد توجه قرار داد. زیرا برای اکثر مردم جهان؛ احساس ناآمنی ناشی از شغل و درآمد، کمبود غذا، بهداشت و سلامت، محیط زیست، مانند آن به عنوان نگرانی جدی همواره مطرح می شود.

موارد مذکور، در کنار نواقص و خلاء های تحت مای صورت گرفته در حوزه تحلیل دکترین امنیت انسانی، موجب شده، تا نگارنده به اهمیت تألیف اثری که بتواند؛ به تفصیل به تحلیل مؤلفه های هفتگانه ذکر شده فوق الذکر بپردازد و به ارزیابی آنها از حیث مفهومی (و بر حسب مورد)، ابعاد و عناصر مؤلفه ها بپردازد، پی ببرد.

با نگارش موضوع فوق الذکر مشخص شد که اگر دولت ها و سازمان ذیربط در سطح بین المللی و ملی همکاری و مشارکت فعال داشته باشند، در حد قابل

توجهی می‌توان از طریق مؤلفه‌های دکترین امنیت انسانی با مشکلات و ناامنی‌های مختلف مقابله نموده و کشورهای مختلف را عملاً به سمت پیشرفت همه‌جانبه تشویق و همراهی کنند. در تأیید این موضوع می‌توان به چند دلیل مهم استناد نمود؛ اول اینکه؛ در سطح بین‌المللی اسناد متعددی وضع شده‌اند که صراحتاً مؤلفه‌های مختلف دکترین امنیت انسانی را نه تنها مورد پذیرش قرار داده‌اند، بلکه قواعد و ضوابطی را به دولت‌ها در حوزه اجرای آنها پیشنهاد می‌نمایند. دوم اینکه؛ حوزه‌بندی مؤلفه‌های دکترین امنیت انسانی به نحوی است که می‌تواند در مقابل تهددات مختلف به خوبی مقابله نماید. یعنی وقتی از ناامنی‌های مختلف اقتصادی سخن گفته می‌شود، مؤلفه امنیت اقتصادی از طریق دو بعد امنیت سرمایه‌گذاری و امنیت اشتغال - درآمد به مقابله با انواع تهدادها و چالش‌های حوزه اقتصادی می‌پردازد. یا وقتی از ناامنی‌های غذایی که متأسفانه شاهد افزایش روزافزون آنها در سطح بین‌المللی هستیم، مؤلفه امنیت غذایی راهکاری اجرایی - کاربردی همچون؛ خودکفایی یا واردات مواد غذایی و یا کمک‌های غذایی که با همکاری بین‌المللی صورت می‌گیرد، را پیشنهاد می‌دهد، که اگر اجرا شوند به خوبی می‌تواند تکیه‌گاه خوبی برای مقابله با چالش‌های این حوزه باشد. یا در حوزه تهدیدات فرهنگی و هویتی، دکترین امنیت انسانی مؤلفه امنیت اجتماعی را پیشنهاد می‌دهد. نا از طریق اجرای سیاست فرهنگی بومی و اصلاح ضعف‌های فرهنگی و در نهایت عدالت اجتماعی به مقابله با تهدیدات و مشکلات پیش روی بپردازد. همین رویکرد در مورد سایر مؤلفه‌های دکترین امنیت انسانی یعنی؛ امنیت‌های شخصی، بهداشتی، سیاسی و زیست محیطی نیز وجود دارد، موضوعاتی که به تفصیل در تحقیق پیش رو مورد مطالعه قرار گرفته‌اند.

پژوهش حاضر متشکل از دو فصل می باشد. در فصل اول تحت عنوان «مفاهیم و مبانی نظری» به تفصیل به تشریح جایگاه دکترین امنیت انسانی، تحولات تاریخی آن اعم از؛ پیشینه، سیر تکاملی آن در سطح بین المللی و پذیرش کاربردی آن در عصر جدید پرداخته شده است.

در فصل دوم؛ تحت عنوان «تحلیل مؤلفه های دکترین امنیت انسانی» تمام مؤلفه های هفتگانه دکترین مذکور مورد مطالعه قرار گرفته و در تحلیل مؤلفه ها، علاوه بر تشریح مفهومی آن، توصیف و ارزیابی ابعاد و عناصر تشکیل دهنده هر کدام از مؤلفه ها مدنظر قرار گرفته است.

فهرست مطالب

فصل اول : مفاهیم و مبانی نظری	۱
مبحث اول : جایگاه دکترین امنیت انسانی	۱
گفتار اول : تعریف دکترین امنیت انسانی	۱
بند اول : شناخت امنیت	۲
بند دوم: معنای امنیت	۴
الف - فقط بقا و موجودیت	۷
ب - فقدان تهدید	۸
ج - کسب قدرت و توانایی	۹
د - همگرایی و همکاری	۱۰
بند سوم : معنای دکترین امنیت انسانی	۱۱
بند چهارم : انتقاد به تعریف دکترین امنیت انسانی	۱۴
گفتار دوم: تحولات تاریخی مفهوم دکترین امنیت انسانی	۱۶
بند اول : پیشینه مفهوم امنیت انسانی	۱۶
الف - از امنیت ملی تا امنیت انسانی	۱۷
ب - ماهیت متحول امنیت	۱۹
ج - پیوند بین ادبیات توسعه و امنیت توسط ادیبان انسان	۲۰
بند دوم : سیر تکاملی مفهوم دکترین امنیت انسانی در سطح بین المللی	۲۱
بند سوم : پذیرش کاربردی بودن امنیت انسانی در چند دهه اخیر	۲۵
فصل دوم: تحلیل مولفه های دکترین امنیت انسانی	۲۹
مبحث اول : امنیت اقتصادی	۳۰
گفتار اول : جایگاه	۳۱
گفتار دوم : ابعاد	۳۳
بند اول : امنیت سرمایه گذاری	۳۳
بند دوم : امنیت اشتغال و درآمد	۳۵
مبحث دوم : امنیت غذایی	۳۸

۳۸	گفتار اول : مفهوم
۳۹	گفتار دوم : ابعاد
۴۲	الف) فراهم بودن يا تأمين غذاي كافي
۴۳	ب) ثبات غذا
۴۴	ج) قابل دسترس بودن از نظراقتصادي و فيزيكي
۴۵	د) مفيد و سالم بودن
۴۵	گفتار سوم: عوامل اثر گذار بر امنيت و سلامت غذايي
۴۶	بند اول : خودكفايي غذايي
۴۶	بند دوم : واردات مواد غذايي
۴۷	بند سوم: كاركها: غذايي
۴۷	مبحث سوم : امنيت اجتماعي
۴۸	گفتار اول : مفهوم امنيت اجتماعي به عنوان يكي از مولفه هاي دكترين امنيت انساني
۴۹	گفتار دوم: ابعاد امنيت اجتماعي
۵۰	بند اول: هويت فرهنگي
۵۲	بند دوم: عدالت اجتماعي
۵۳	مبحث چهارم: ساير موارد
۵۳	گفتار اول : امنيت شخصي
۵۴	بند اول : مفهوم
۵۵	بند دوم : ابعاد
۵۶	الف - تساوي در برابر قانون
۵۶	ب) رهايي از شكنجه و ساير رفتارها يا مجازا ته‌اي بي رحمانه و غير انساني
۵۷	ج) برابري و عدم تبعيض
۵۸	د) آزادي شخصي
۶۰	گفتار دوم : امنيت بهداشتي
۶۰	بند اول : مفهوم
۶۳	بند دوم : اهميت
۶۴	گفتار سوم : امنيت سياسي

۶۴	بند اول : مفهوم
۶۵	بند دوم : ابعاد
۶۵	الف - اعمال حق حاکمیت
۶۶	ب - زمینه سازی مشارکت فعال سیاسی در جامعه
۶۶	ج - فقدان فشار سیاسی و اجبار از ناحیه حاکمان
۶۷	بند سوم : مصادیق و تقسیم بندی ها
۶۷	الف - به لحاظ نوع رفتار سیاسی
۷۰	گفتا، پنهان، م : امنیت زیست محیطی
۷۰	بند اول : مفهوم
۷۱	بند دوم : تهدیدات امنیت زیست محیطی
۷۶	نتیجه گیری ارائه راهکار
۷۶	الف - تصمیمات نیریزی
۷۸	ب - دستور کار سیاست خارجی : شد علمی
۸۱	منابع و مأخذ
۸۱	الف - منابع فارسی
۸۱	کتاب
۸۳	مقاله ها
۸۳	رساله ها
۸۴	ب - منابع لاتین
۸۵	ج - اسناد بین المللی
۸۷	کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد
۱۶۳	کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با جرائم سازمان یافته فراملی